

Dean Komel

PODDRŽAVNOST

Pričujoči zapis k »razmeram in razmerjem« v poosamosvojitveni Sloveniji se ne osredotoča na kritični opis izstopajočih družbenih navzkrižij in razkrižij, ki so v tem razdobju nekako »dospela« v javnost ali pa ostala skrita pred njo. Bolj kot same razmere in razmerja nas zanima *mera*, ki jih določa ali pušča v nedolčnosti in kot taka tudi pogojuje merila za spoprijemanje z njimi. Jemanje mere se ob tem izkaže kot posebna vrsta tehtanja, taka, ki vzame nase samo *stanje duha*. Tu pa nas seveda lahko vsakdo prime in strese, kaj naj vendar počnemo s tako ohlapnim, sproti izhlapevajočim in sploh že povsem izpuhtelim določilom »stanja duha«? O čem takem so nekdanj, no, še ne tako davno, razglabljali kaki nadobudni kulturniki in razumniki, pa ne več, če pa že, izpade nadvse smešno. Sploh pa: kako naj neka duhovna prijemalka ponudi stališče in smer za spoprijem z obstoječo družbeno situacijo, njenim sistemom in s sistemskimi deviacijami? Mar ne tako od zahtevkov realnosti bežimo v onstransko spekulacijo? Vsi taki pomisleki imajo seveda prav in več kot prav. Brez dvoma.

Pa vendar, kako je brez neke mere uvida sploh mogoče kaj *v resnici reči in povedati* o zatečeni družbeni situaciji? Kaj pravzaprav še preostane od resničnega in smiselnega uvida, kolikor se odrečemo duhovnemu videnju, ki ne zgolj servira pogledov, ki imajo zmeraj prav, pa čeprav morajo zato spodbijati ali celo pobijati druga ali drugačna gledišča, marveč zre obzorje sveta, obnebje bivanjskosti kot sklop položenosti, razpoloženjskosti, vložka in položaja človeškosti same?

Seveda lahko glede zatečenega stanja v družbi neznansko duhovičimo ter zraven še malo potarnamo, kako nam danes manjka vizij, revizij in provizij, medčloveške uvidevnosti in obzirnosti, družbene solidarnosti in solidnosti, etik in poetik, podjetnosti in prijetnosti, vlaganj in prilagajanj, inovacije in

konsolidacije, tekmovalnosti in taktnosti – in česa vse ne, nenazadnje duše in duha, pa malo srca. A komu pravzaprav res gre *zavednost o teh vrednostih*?

Na stanje duha danes spomni le še floskula »mejmo se fajn«, pa da »vse laufa«. Nekdo bi v taki dovzetnosti nemara prepoznal učinkovalni sklop »potrošnje in produkcije«, kar sproža nadaljnje, bolj poduhovljeno vprašanje pomena in namena, ja, celo *smisla* tega našega početja in nehanja, brez katerega se pa tudi prav »fino« na vse razumemo in o čemerkoli sporazumevamo. In smatramo, da je tako prav, od posedajočega ob cesti do predsednika v palači.

Nekaj je sicer, kar potare duha, pokvari razpoloženje, pa čeprav samo kot neka nerazumljiva indiferenca, ki spremlja duhovičenja glede stanja duha, iz katerega se sicer lahko *povsem izvzamemo*. Nelagodje indifference, ki nas lahko, ne pa nujno prevzame, je s tem samo-izvzemanjem premagano in odpravljeno, ni bolj zdravilne kure od te. Ne da bi pomislili, da se ravno v tej mimobežni indiferenci skriva problem *mere oziroma brezmernosti, hibrisa*, ki nezadržno žene v neizmernost in goni v nesorazmerja, kakor da hoče vse pogoltniti. Čudno stanje izvzemanja iz celote, ki lahko toliko vsega zavzame, ne da ga karkoli prevzame, celo bog, ko bi se najavil.

Samo-izvzemanje iz stanja duha zato pomeni »izgubo identitete«, ne zgolj kot kake družbene identifikacije, vsakovrstnega sebkanja in tepkanja, marveč kot *prebivanja*, ki ga izpolnjuje odstiranje *biti* skozi *postavke* zgodovine, narave, sveta, človeka, družbe, družine, vere, kulture, živali, polja, drevesa, posesti, računa, svobode, pravičnosti, umetnosti, znanosti, gospodarstva, ustave, države ... Kako je možno dojeti vse te postavke, ki niso zgolj kaka stanja – lahko pa to postanejo – brez zmožnosti duhovnega zrenja?

Seveda, digitalno. Kam pa se locira *digitalnost*, ako ni zgolj še ena formalnost? Je njen ključni učinek uniformacija vseh form skozi informacijo? Če se kot ključna in prevladujoča »forma duha« ponuja *informacija*, potem je treba vračunati njen uniformacijski učinek, ki računa zgolj na učinkovitost komunikacijske prezentacije. Duh pa ne izraža zgolj učinka, marveč kot dejavnost »bistvenega načina« presega gole formalnosti in simulacije, ki si jih te nadevajo kot vedno nove preoblekce, iz katerih se gradi velekomunikacijsko naselje človeštva po zadnji (posthumani) modi. Če zapišem »Slovenija«, lahko zapisano vzamem na znanje zgolj

kot informativno gradivo, pa vendar vključuje tudi neko zgradbo, smiselni kontekst, kar od nas terja napor razumevanja, duhovno dejavnost, ki izkazuje dejanskost, ali pa tudi ne.

A nehajmo s temi »duhomornostmi«, čeprav se nas nenavadno primejo ravno na točki spoprijema z družbenimi razmerami v Sloveniji, točneje tam, kjer se vprašamo, ali in kako se nas tičejo. Ali pa preprosto pozabimo na to, pač v dobri veri, da smo edino mi »subjekti« dogajanja in delovanja na individualni ali pa družbeni ravni. Brez nas kot subjektov do teh razmer in razmerij očitno ne bi prišlo, smo pa v nenavadni zadregi, *da in kako se nas tičejo*. Kako pojasniti to nenavadnost, očitno je povezana s subjektivistično predstavo sveta in duha, ki je kakor na nuli; že stoletje in več govorimo o »krizi subjekta«, da je postala že ključna sestavina kulturno-umetniške identifikacije. *Ono*, kar naj bi bili »Slovenci in Slovenke«, jo je nekako vključilo v svojo, na kulturo visoko uglašeno, sicer pa zgodovinsko skorajda razglašeno nacionalno identiteto. Ta razzgodovinjena, kulturniško in družabniško spolirana identifikacija se nenavadno vznemiri, ko zazna nekaj, kar bi nasprotovalo njeni samoobsedenosti, ki nadomešča samozavest. Tako vznemirjena nato paradira v javnosti z bojznijo, da bo zanjo zmanjkalo prostora, da ne bo prišla do svoje pozicije. V lastnem prerivanju izrinja vsakogar, ki ne le postavlja na pozicijo subjekta, marveč si drzne, da se predstavi *osebno* in zmore malo duha. Kulturniška in družabniška parada se sicer zelo rada vidi in ogleduje ob takih osebnostih, a v resnici jih prezira, da lahko sama pozira v neki paralelni »subjektoteki« ter z njo polni medije, sama pa pričakuje, da njene žepe napolni država. Za to pa »mamo državo«, mar ne! Kako je to postal zmagovit kulturniško-družabniški slogan »kritike obstoječega stanja« in kako nekritično slogo razodeva v iskanju »izhoda iz krize«!

Če nekoliko pretresemo samoumevnost, kako *pa pravzaprav imamo to državo* in kaj počnemo z njo, bo to verjetno sprejeto kot teženje in duhamornost. Če silimo še naprej in rečemo, da *državnost* ne zajema zgolj kakega stanja in ostaja ujeta vanj, temveč si *ga jemlje v držo*, smo do same možnosti takega zadržanja ne le zadržani, marveč se naredimo docela nedojemljive zanj. A od kod nam dojemanja zgodovine, politike, kulture, izobrazbe, podjetništva, nazorskih prepričanj; se ta skupaj z državnostjo pojavijo šele na kakih državnih prireditvah ob ploskanju državnih veličin in mahanju z zastavicami preostale večine? Se vprašamo, kako je s tistim,

kar praznujemo na dan državnosti, po navadi v ločenih formacijah? In zraven mahamo, da smo že povsem in docela zmahani.

Seveda se nadvse rado omenja potrebo po državotvorni drži in se s tem namenom pripelje na oder, recimo, Borisa Pahorja, a se mu ne pusti do besede; medijska poročila nato zadovoljno poudarijo njegovo častitljivo starost ob niti ne prikritem podtonu, da mu ta meša misel in besedo. Ob tem se seveda pozabi, da je mešanje misli in besede svojstvo pesniškega izraza in mere, ki neposredno zadeva tvornost duha. Torej preženimo duhove. Saj temelje slovenske državnosti nemara najbolje razodeva, sodeč po neki nedavni kulturološki raziskavi, sploh glede na ponudbo na stojnicah, »duh klobase«. Robustno je okusno.

Ako bi zahtevali kaj drugačnega, pristnejšega, bolj temeljnega in bolj zavezujočega, se nemara znajdemo v hudi in skorajda nepremagljivi zadregi. Morda kak tak pesniški zasnutek, kakor ga je zastavil Stefan George z *Geheime Deutschland*, prvič objavljeni v pesniškem ciklusu *Das neue Reich* leta 1928, ki je navdihnila tudi Hitlerjevega atentatorja grofa Stauffenberga? Ali nedavno zaključeni pesniški ciklus *Vrata nepovrata* Borisa A. Novaka, ki si ga bodo komaj upali omenjati pri pouku slovenščine, da ne bi mladina pomislila na predočanja preteklosti, ki privedejo do soočanja z njo? Primer Balantiča je dovolj zgovoren. Hkrati pa se taisti mladini očita brezbržnost do preteklosti in pokvarjenost od novotarij zgolj-zdajšnjosti. Kar pa se, recimo, gladko očita tudi pesmim Barbare Korun, samo zato ker želijo vstopiti in vsiti v sedanjosti?

Morda pa da pri tej zgodovinski nepodučenosti, kolikor naj bi se generirala skozi generacije, ne gre zgolj za elemente državljanske vzgoje, marveč za moment zgodovinskega odnosa samega, ki nosi tudi aktualna razmerja in razmere, če smo se pripravljene spoprijeti z njimi ali ne. Torej posebna vrsta izobrazbe, ki zahteva, da zgodovini pogledamo v obraz.

Precep s preteklostjo sicer samodejno povezujemo z razcepljenostjo slovenstva, ki ga radi predstavljamo kot prevladujoče narodno razpoloženje in položaj. A slovenstvo v tem ni tako osamljeno in izstopajoče, kot se na prvi pogled zdi, razcep in razcepljenost izvorno zadevata *evropejstvo* v občih in posamični subjektivnosti – morda je ta razlika celo prvi razdvoj, ki vodi v vse naslednje. Tako Hegel že v zgodnjem spisu o diferenci med Fichtejevo in Schellingovo filozofijo iz leta 1801 navaja *Entzweigung, razdvojenost*,

razcepljenost, kot določilo epohe in izvor potrebe po filozofiji. Iz tega razcepa izpelje nujnost *Versöhnung*, sprave, spravnost, spravljenost kot določilnost duhovne absolucije, poduhovljenosti. Toda tako razcepljenost kot poduhovljenost si stopata nasproti šele iz *spoprijema*, *polemosa*. *Spoprijem* je ta, ki duhovno omogoča zajemanje in sprejemanje bistvenega. S tem seveda nikakor nočemo povelečevati Heglovega dela pojma ali kaj podobnega, že zato, ker se ta skozi poheglovski filozofski razvoj poniža od absoluta do absurda, ime tega *spoprijema* pa je *evropski nihilizem*. Nietzsche z njim ni naznanil le kakih grozljivosti, kot so, recimo, svetovne vojne, totalitarizmi, orožja za množično uničevanje itn., marveč *obrezbistveno dogajanje* človeškosti same, na katero ne najdemo odgovora. Vsak poskus nove sprave je zaznamovan z možnostjo povrnitve te bistvenosti človeka, ki pa že kot po-vrnitev razkriva svojo šibkost; vračanje se lahko sprevrže v to, da nas prime, da komu vrnemo, kar mu gre, duh maščevanja torej, resentment, kot bi rekel Nietzsche. A tako »prijemanje« ne doseže *spoprijema*; drugačen spravitveni način je, da se poklonimo spominu, ki mu na videz manjka *spoprijem*, a le kolikor spominjanju odrekamo dojemanje oziroma zapopadenje, ki nas v spominu in kot ta spopade, tako da spomin, obračajoč se, misli naprej. Spomin, sledeč Avguštinovi opredelitvi duha časa, soizpolnjujeta uvid in pričakovanje. Ta trojica tvori so-časje, sodobnost *spoprijema* in hrani v sebi duhovno soslišje, ki obeta uglašnost, soglasje.

Letos je bilo v zvezdnem središču Ljubljane odkrito spominsko obeležje, ki naj bi okrepilo elementarnost spravnosti s priznavanjem žrtev vseh vojn in strani v njih. Iz komentarjev na to spravno dejanje lahko razberemo, da na Slovenskem nismo ravno prepričani v zgodovinski in politični pomen sprave, kakor tudi ne glede njene smiselnosti za sedanjost in prihodnost; bolj pritegne našo voljo in razum, kdo bo imel prav, kdo bo delil pravico, kaj naj obvelja za pravo prepričanje. Sprava ne pomeni le, da se zadosti pravici, marveč s-prava zahteva *spoprijem* celotne miselnosti, vseh razmerij in razmer, kolikor naj doprinese pravo mero. Lahko se jo zabetonira, lahko se zasnuje kako bolj poduhovljeno snov.

Kmalu po otvoritvi spominskega obeležja se je, morda prav zaradi medlih odzivov javnosti, oglasila pobudnica za postavitev spominskega obeležja Spomenka Hribar s člankom *Kaj bomo storili Slovenci sami s seboj* (*Delo*, 5. 8. 2017), ki je bil sicer posvečen Dušanu Pirjevcu, kar seveda

lahko že samo po sebi sproži nadalje nesporazume in nesoglasja, tako kot seveda pisanje o Kocbeku. Poudarila je današnja aktualnost Pirjevčeve teze o blokiranem gibanju slovenstva, ki traja in se morda celo še krepi tudi po oblikovanju samostojne države. Niso redki, ki bi za zastoj na novi državni cesti najraje okrivili kar avtorico samo, vendar pa na ta način ne pridemo dlje od blokiranosti, morda je še bolje reči zabetoniranosti in zgolj do nje, namesto da bi odstrli samo razsežje problematike, s katero se je po Prešernovi »krstni uprizoritvi« prvi dodobra spoprijel Cankar. Gotovo ni naključje, da je režiser Janez Pipan letos na oder ljubljanske Drame (spet) postavil *Hlapce*, verjetno najbolj »samokritično« literarno delo o tem, kaj slovenstvo politično in državstveno je, kolikor to zmore biti. Tine Hribar, sicer avtor osnovne razprave *Slovenska državnost* v 57. številki *Nove revije*, je v intervjuju v *Dnevniku* 26. 6. 2016 izrecno opozoril, da še naprej ostajamo narod hlapcev tudi po osamosvojitvi in vključitvi v Evropsko skupnost.

Z »blokiranostjo slovenstva« se je v letih po osamosvojitvi iz neposrednega političnega soočanja s slovensko državno in družbeno tranzicijo spoprijel tudi Jože Pučnik, ki je svoj jasen državniški pogled skušal karseda deliti z drugimi, s Francetom Bučarjem, recimo, s katerim sta se precej, kakor pravimo, »politično razhajala« v pogledu na polpreteklo zgodovino, pa tudi glede namenov s prihodnostjo. A v tem spoprijemu, ki je bil osebno njegov, po smislu in smotru pa občestveni, obstal izločen (v nadaljevanju bi morda tudi spet pristal v samici) – ker se je po raznih poteh in napotkih izločalo in tudi izločilo ta spoprijem sam, ga, recimo, zniveliralo na spopad leve in desnice, kateremu je zapadlo vse živo, od kulturne »manufakture« do državne »strukture«.

Še posebej moram tu omeniti Pučnikovo diskusijo z Ivom Urbančičem; njen »filozofski izsek« je Urbančič spominsko rekonstruiral v zaključku svoje knjige *Zgodovina nihilizma* iz leta 2012, tako kot je nekoč že pogovor s Pirjevcem. Diskusija se dotika prej omenjenih nasledkov evropskega nihilizma, nihilistične določenosti razsvetljenske paradigme, ki jo zagovarja Urbančič proti Pučniku, tako da mu ta izrecno postavi vprašanje: čemu si se potemtakem dejavno zavzel za slovensko osamosvojitvev in politično tranzicijo, ko pa spodbijaš duhovno paradigmo, ki je oboje omogočila in utemeljila, kot nihilistično ekspozituro? V tem proti-slovju stopa v igro duhovni vidik družbene svobode, kolikor zmore samo sebe omogočiti v

razsežju državnosti, ki pa v slovenskih poosamosvojitvenih razmerah in razmerjih še vedno ni sproščena, marveč ostaja blokirana. Koliko je ta problem zadeval Iva Urbančiča, priča tudi njegova zadnja objavljena knjiga *Razmišljanja v preddverju filozofije* iz leta 2014. Naslov napotuje k imanentno filozofski obravnavi, vendar je Urbančič zbral v knjigi besedila, v katerih se je skozi leta ukvarjal s, po njegovem videnju, očitno spodletelim srečevanjem med filozofijo in slovenstvom v razponu od Zoisovega do novorevijaškega intelektualnega kroga. Očitno pa je bilo zanj ključno vprašanje, kako je s samodojemanjem slovenstva na prehodu v državo, ki ne terja le primerne razlage, marveč vložek državnosti, in to neizogibno, kar nujno in prosto pomeni: *spoprijem*.

Lahko bi seveda navedel še druge razmišljevalce, ki so se nekako »upali« – v dvojnost upa in obupa – spregovoriti o tej zagonetnosti slovenske zgodovinske blokiranosti, hkrati pa seveda tu nastopi vprašanje sprostitev horizonta za njeno tematizacijo, ki zahteva neko sprostitev v pogledu samega *upravljanja z državo*, umanjkanje katerega nas dela za hlapce, hkrati pa ustvarja nove gospodarje. Brez redu državnosti se nujno izoblikuje novi ali zgolj vzdržuje »kontinuiteta« starega oblastniškega razreda. Te zgodovinske blokade slovenstva očitno ne morejo odpraviti, recimo, opazni mednarodni uspehi slovenskih znanstvenikov in znanstvenic, umetnikov in umetnic, športnikov in športnic, s katerimi se slovenska javnost rada ponaša, in to povsem upravičeno. S te plati ni seveda prav nikakršnih razlogov za malodušje in nejevoljo, ki se sicer stresa naokrog. A vse to, skupaj s »krasno naravo«, »pestro kulturno ponudbo«, »podjetnimi in hkrati prijaznimi ljudmi« ter podobnimi promocijskimi artikli, ne prevesi tehtnice, ko gre za to razpoloženje blokiranosti v sami sredini, ki ga, sledeč prej razvitemu razumevanjskemu kontekstu, lahko poimenujemo: *poddržavnost*.

Ob opredelitvi »poddržavnost« marsikdo pomisli na tisto paradržavo, ki skrita pred javnostjo stoji za državo Slovenijo, da jo lahko od spodaj načenja in spodkopava v spregi s kriminalnim podzemljem. Vsekakor tu ni mesto, da bi spodbijali ali potrjevali tako paradržavo v ozadju slovenskega poosamosvojitvenega dogajanja, nedvomno pa je dovolj obremenilno že to, da samim nosilcem državne oblasti doslej ni uspelo prepričljivo ovreči delovanja take paradržave in ga z lastnimi posegi neredko celo potrjujejo. Koliko se tu nakazuje velik problem ne le za izvršilno, pač pa tudi za sodno vejo oblasti,

je tu nujno potrebna ne le podrobna, pač pa tudi pravična obravnava. V stanju poddržavnosti pa bo pravičnost seveda zastala in zastarala, kar je sicer postal tudi zelo priročen način uveljavljanja pravne prakse. A nasledek je, da oškodovanci niso le subjektivno, marveč tudi objektivno oškodovani, torej potisnjeni v brezpravni položaj s strani države, medtem ko so tisti objektivno in subjektivno odgovorni za škodo pravu, demokraciji in državi nagrajani z lepimi in dobro plačanimi službami v mednarodnih institucijah ali kakih domačih firmah, ki jih potem sebi v prid še zafurajo.

»Poddržavnost« ne zadeva zgolj površinskih form državne in površnih uniform državniške (pod)reprezentativnosti, marveč neposredno seže v *prezentacijo državljanosti, kot jo narekujejo določili svobode in pravičnosti*. Kot taka ne zadeva pomanjkljivosti »pravne države« ali »socialne države«, na katere sicer pogosto in z upoštevanja vrednimi razlogi zvajamo »državnost«. Vsled temu efekta poddržavnosti tudi ni mogoče kar odpraviti z bolj učinkovito državno upravo, na kar pomislimo vselej, ko potrebujemo osebno izkaznico in davčno številko ali imamo kako drugače opraviti z državnimi organi, med katerimi nam neposredno avtoriteto države posebej predstavljata policija in vojska, ki pa sami po sebi nista nobeno jamstvo državnosti, ki se lahko le samolastno, to pomeni ustavno, konstituirano in zakonsko strukturirano. Zato pa je potrebno *upravljanje z državo*, ki za razliko od državne uprave meri na urejanje državnosti same po sebi in za sebe.

»Poddržavnost« tako označuje *neurejanje in neizpolnjevanje državnosti*, ki se ne izvršuje kot drža, marveč se prepušča stanju, podlega družbenim spopadom in ni zmožno spoprijema z družbenimi razmerami in razmerji. Kot tako lahko postane manipulativno sredstvo v rokah političnih ali kakih drugih oligarhij. V korak s tem gre tudi široko medijsko zastopano bentenje čez politiko, ki v resnici zgolj zabrisuje red državnosti in si tudi političnosti ne predstavlja dlje od županovanja, zaradi tega najbolj ozloglasen izpade, povsem nemogoče, *državni zbor*. V zadnjem desetletju je sicer širjenje nestrpnosti do izbranih družbenih skupin postala prednostna naloga političarstva, kjer se javi konkreten problem, kako zmoči in premoči toliko sovražnosti, da ustrezaš in strežeš, kar pa samo po sebi ne ščiti pred tem, da te ne naredijo nestrpnega, že zato, ker je človek kot tak bivanjsko podvržen trpnosti.

Upravljanje z državo samo je skupna zadeva tako državniške kot državljanke strukture (*res publica*). Državnost zadeva ravno to sprostrtost

in torišče svobodnega odločanja, kar daje jamstvo vsem pravicam in svoboščinam posameznikov ter skupin; v tem smislu državnost vzdržuje v ravnovesju konstitutivni družbeni osi svobode in pravičnosti. To ravnovesje, od katerega je odvisna urejenost določene družbe, se lahko zlomi bodisi v smeri podrejanja države koruptivnim interesom posameznikov ali skupin bodisi v smeri, da si država podredi svobodne interese državljanov.

Razlogov za stanje poddržavnosti, ki se mu prepuščamo, nismo se pa pripravljene ustrezno spoprijeti z njim, ne gre iskati v in opravičevati z okoliščinami, kot so: da smo mala državnica, ki je v kratkem času svojega obstoja morala prenesti del svojih pristojnosti na Evropsko skupnost, da smo priča finančnemu in drugačnemu plenjenju države, da še zmeraj prevladuje miselnost iz socialističnega sistema, da ne deluje pravna država, da smo neuspešni pri uveljavljanju naših interesov v mednarodnem prostoru, ali pa da nas ogrožajo te ali one mračne sile, ki se zadnje čase, recimo, prikazujejo v podobah gospodarskih kriz, begunskih valov, religioznih ekstremizmov, razsutja EU, terorizma, militarizma, podnebnih sprememb itn.

Poddržavnost kot stanje, v katerega smo zapadli in ga zgolj še prestajamo, je že vnaprej podložena vsemu, s čimer se srečujemo kot s problemi države Slovenije kot članice Evropske skupnosti. Slednja kot naddržavna zveza (zaenkrat še zmeraj zgolj poveza) lahko služi kot podstavek, na katerega kot že mnogokrat doslej preložimo breme državnosti, hkrati pa seveda iz nje pridno črpamo sredstva za regionalni in drug razvoj in se gremo »internacionalizacijo« (kot, če še pomnimo, nekdanj »internacionalo«). Obširna analiza in diagnoza, ki tu predstoji, mora najprej upoštevati nekatera konceptualna razločevanja. Evropska skupnost kot naddržavna struktura ne more služiti kot opornica – še manj je v korist kot zapornica – državnosti, marveč jo predpostavlja, in to v dejavni drži ali pa nič. Posebej pa se zdi važno razločiti med zgodovinsko posredovano ravnjo smisla evropskosti, iz katere ni kar mogoče izstopiti, tudi če si Anglež, in naddržavnim politično-gospodarskim okvirom evropske skupnosti, ki ga ni mogoče izvzeti iz globalnega »merjenja moči«. To dobivanje na moči in njeno biopolitika sta sama temeljno opredeljena po neki neizmernosti, o kateri nam »prikažajo« že vsakodnevna poročila, ki pa sama v največji meri zastranjujejo smisel izročila, kolikor to nosi s seboj sporočilnost za prihodnost v elementu duhovne prostosti. Tu lahko obvelja edino in samo predanost ali predaja, nikakor pa ne prodaje, razprodaje in preprodaje.

Kot »primer« naj omenim lanskoletno, večmesečno polemiko o rabi slovenščine v znanosti in izobraževanju, ki jo je zakrivil vladni predlog o spremembi zakonskega člena, ki ureja rabo slovenščine v visokem šolstvu, po kateri bi slovenščino najprej v nekaterih programih, polagoma pa vseh, nadomestila angleščina, ker pač to terja internacionalizacija šolskega družbenega sektorja. Dokumentacija te polemike, ki še vedno traja, je objavljena na <http://www.zagovor-slovenscine.si/>, zato je ne bom obnavljal. Opozoril bi le na tisti njen detajl, ko so predlagatelji, zlagalci in zalagalci in naposled prelagalci zakonske spremembe drug za drugim poudarjali, kako se je ob izpeljani reformi treba vesti kot doslej in še bolj skrbeti tudi za ohranjanje slovenskega jezika kot nosilca narodno-kulturne identitete – vrh tega pa je z jezikovno dediščino moč tudi kaj zaslužiti, prમેjđuš. Opombo, da je narodno-kulturna identiteta nekaj, kar je bilo v dolgem procesu jezikovnega formiranja že doseženega ter tako ni prav nobene potrebe, da jo še kar naprej dosegamo, se je seveda gladko preslišalo. Seveda hote, kajti drugače bi se res morali spoprijeti s tem, kako naj postopamo glede rabe slovenščine v izobraževanju, znanosti, kulturi, poslovanju, javnosti, njeni aplikaciji v kompleksnih informacijskih sistemih itn., kolikor se strinjamo, verjetno se ne, da tvori pomemben atribut državnosti, celo tak, ki naj bi jo osmislil, kar pa za omenjene deležnike nima nikakršnega smisla in je moteče. Seveda, ko pa si prihranimo delo z upravljanjem države. Se pa raje še naprej samopomilovalno izčrpavamo v doseganju nečesa, kar je že doseženo in tak (ne)dosežek razglasimo za »narodni karakter« ter ga lepo uveljavimo pri pouku slovenske literature. Dolgčas, podaljšani čas, ki brezdaljno vrača nazaj, do te mere, da se zastre prihodnost, vtem ko jo nadomesti prilagodljivost čemurkoli, samo da bi sploh kaj bilo. S to nesodobnostjo pa ravno zgubljam tisto, kar nas *od* in ne le vedno znova za nazaj vzpostavlja *tu in zdaj*.

Načeloma pa se seveda spričo take brezpočelnosti ponudi še pomislek, zakaj bi si pravzaprav nalagali to dodatno delo upravljanja z državo? Samo zato da bi »furali« neko državnost? Saj smo vendar na tem, da državo in tudi samo formo državnosti odpravimo – tako če sledimo tezi o ukinjanju države po neo-socialistični perspektivi pravičnega sveta kot po neo-liberalistični perspektivi svobodnega sveta (»neo-« smo seveda poudarili zaradi neonske razsvetljave); neposredna zagata zastopanja takih opcij ukinjanja države je vendar, da kličejo državo na pomoč ob vsaki najmanjši krizni situaciji ali celo zgolj le priložnosti, bodisi da je v škripcih kapital bodisi delo.

Druga, temeljno drugačna plat spoprijema s poddržavnostjo se naznanja onkraj njegovega principa, ki ga obeležuje notranje nasprotje z zgodovinskostjo. *V spoprijemu, polemisu, se nakazuje neko jemanje, ki morda le zase naznanja imetje biti, same zaznamovane po odtegu, ki se jemlje, tako da daje.* Tak prisluh je vseskozi odsotno prisoten, edinstveno.

